

ליקוּטֵי סִיחֹת

Избранное

Сборник бесед Любавичского Ребе
с переводом на русский язык

לקוּטֵי סִיחֹת

מבחר שיחות של הרבי מליובאוויטש
עם תרגום חפשי לרוסית

תולדות **ТОЛДОТ**

מהדורה ניסיונית תשע"ח
Пробное издание 5778

בסיוע "קון מרומים"

עורך ראשי:

הרב עקיבא נימוי

תרגום:

הרב גרשון פאליי, הרב חיים פילצר, הרב ראובן קורבסקי, א.ר. נדבורה

עריכה לשונית:

א. קוטזובה

הגהה:

ל. אורלובה

עיצוב ועימוד:

www.chazak.co.il - 'מ' - חזק הוצאה לאור בע"מ'

זכויות 'לקוטי שיחות' מקורי שמורות להו"ל "קה"ת".

זכויות 'לקוטי שיחות' בתרגום לעברית שמורות ל"מכון לוי יצחק".

Издано при поддержке фонда «Меромим»

Главный редактор

р. Акива Немой

Перевод

р. Гершон Палей, р. Хаим Фильцер, р. Реувен Куравский,
Ида Недобора

Литературный редактор

Анна Кутузова

Корректор

Любовь Орлова

Верстка и дизайн

издательство Хазак, Израиль

Все права на оригинальный текст принадлежат Kehot
Publication Society, NY, права на перевод на иврит
принадлежат издательству Mechon Levi Yitzchok.

פתח דבר

מתוך שבח והודיה להשי"ת, לקראת שבת פרשת תולדות הננו מוציאים לאור שיחה מתורגמת לשפה הרוסית.

לנוחיות ציבור דוכרי הרוסית והעברית הוספנו גם את השיחה בעברית.

ויה"ר שנוכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצור ורננו גו", ומלכנו נשיאינו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

רשת 'כולל תורה' במדינות חבר העמים ואירופא

ВСТУПИТЕЛЬНОЕ СЛОВО

С огромной радостью и благодарностью Всевышнему мы рады представить вашему вниманию беседу Любавичского Ребе к главе ТОЛДОТ с переводом на русский язык.

Для удобства двуязычных читателей параллельно с русским переводом приводится текст беседы на иврите.

Дай Б-г, чтобы в заслугу нашего изучения трудов Ребе мы удостоились учить Тору от него самого с приходом праведного Мошиаха, когда исполнится сказанное пророком: «Новая Тора от Меня выйдет».

פרשת תולדות

להרחיב אופקים

כרך ל'

ולמה חיכה הכתוב עד עתה –
פרשת תולדות – לבטל אמירה זו?

ומשמע, דעם היות שסיבת יצירת
"קלסתר פניו של יצחק דומה
לאברהם" היתה כדי לבטל דברי
ליצני הדור – זה נוגע (גם) לענין
עקרי ולענין הקיים גם לאחרי ביטול
דבריהם – נוגע לעצם ענינו ועבודתו
של יצחק.

ולכן בא ענין זה דוקא ב(תחילת) פ'
תולדות, לפי שעיקרה של פרשה זו
– "אלה" – הוא סיפור "תולדות
יצחק", קורותיו של יצחק⁵

(בפ' חיי שרה המדובר הוא
בהמשך לענינו של אברהם; מפ'
ויצא מתחיל הסיפור ע"ד יעקב;
ובפרשת תולדות הוא סיפור קורותיו
של יצחק, ועד שאחד מהפירושים

חיי יצחק

א. ואלה תולדות יצחק בן אברהם
אברהם הוליד את יצחק. וביארו
חז"ל¹ שכפל לשון הכתוב בא
ללמדנו, שנוסף על שהי' "יצחק בן
אברהם", הי' מודגש אשר "אברהם
הוליד את יצחק", כי הי' דומה
לאברהם בקלסתר פניו – "לפי²
שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך
נתעברה שרה.. הקב"ה צר קלסתר
פניו של יצחק דומה לאברהם".

וכבר הקשו במפרשים³: ענין זה,
ביטול דברי ליצני הדור "מאבימלך
נתעברה שרה", הי' מתאים להשמיענו
בסמיכות לסיפור לידת יצחק⁴ –

1. ב"מ פז, א. תנחומא פרשתנו א. פרש"י ריש
פרשתנו.

2. לשון רש"י.

3. ראה מפרשי רש"י כאן. אלשיך ועוד כאן.
וראה גם לקו"ש ח"כ ע' 101 ואילך.

4. וכפשטות לשון רש"י שתחילת יצירתו של
יצחק היתה דומה לאברהם, ודברי ליצני הדור היו רק
בעת עיבורה של שרה ("מאבימלך נתעברה שרה").
וכן מפורש בתנחומא שם (הובא ברא"ם כאן).

לפי דברי הגמ' (ב"מ שם) – הי' זה תיכף לאחרי

עשיית המשתה גדול שאו "היניקה בנים שרה" (ורא
כא, ז) – "ועדיין היו מרגנים כו' מיד נהפך קלסתר
פנים כו'". וראה חדא"ג מהרש"א שם.
5. להעיר מפרש"י ר"פ נח "ד"א ללמדך כו'".

ГЛАВА «ТОЛДОТ»

Просторы Ицхака

Ликутей сихот, т. 30

ליקוטי שיחות כרך ל'

1. Ответ насмешникам

Тора начинает эту главу стихом: «И вот родословная Ицхака, сына Аврагама. Аврагам родил Ицхака»¹.

Конец этого стиха кажется ненужным повторением. Наши мудрецы объясняют этот повтор потребностью подчеркнуть, что Ицхак не просто «сын Аврагама», но именно «Аврагам родил Ицхака». Насмешники того поколения говорили: «От Авимелеха забеременела Сара...»².

1. *Берейшит*, 25:19.

2. В главе *Вайера* (*Берейшит*, 20) рассказывается как Авимелех, филистимский правитель, забрал к себе Сару, думая, что та не замужем. Посредством прямого вмешательства Всевышнего, Авимелех вернул Сару Аврагаму.

Поэтому Всевышний «создал лицо Ицхака подобным лицу Аврагама»³ – сын был очень похож на отца.

Возникает вопрос, поднятый толкователями Торы: почему Писание сообщает нам об этом только сейчас, в главе *Толдот*? По логике вещей этот факт нужно было привести в связи с рассказом о рождении Ицхака еще в главе *Вайера*.

По-видимому, схожесть Ицхака с Аврагамом подчеркивается не только в связи с опровержением слухов вокруг рождения Ицхака, но и связана с чем-то более существенным и актуальным после его рождения – с сутью его жизненной миссии.

3. Комментарий Раши к *Берейшит*, 25:19.

אבות – פסח כנגד אברהם, שבועות כנגד יצחק וסוכות כנגד יעקב. ונמצא, שלידת יצחק היתה ברגל שכנגד אברהם. ומובן בפשטות שאין זה במקרה, אלא מפני שכן הוא הדבר מצד תוכן ענינה של לידת יצחק, דמכיון שמציאותו של יצחק "דומה" לאברהם (אהבה וחסד), לכן גם לידתו (כפשוטה) היתה ב"רגל" דאברהם¹¹.

(ב) שמו: "יצחק" הוא מלשון "צחוק"¹² – ע"ש "צחוק עשה לי אלקים"¹³, ענין של שמחה¹⁴. והרי שמחה היא תנועה הפכית ממדת היראה והפחד¹⁵ – ואעפ"כ נקרא יצחק בשם המורה על שמחה.

11. בחדא"ג מהרש"א ר"ה שם (י, ב) ש"יצחק שהוא מדת הדין נברא בפסח שבו ה' שולט מדת הדין על המצרים כו". אבל בוהר שם (ועוד), שפסח כנגד אברהם והוא מסטרא דימין. וכן הוא לכאורה פשטות הענין, שעיקר ענינו של פסח הוא – גאולת ישראל (לא עונש המצרים), ענין של חסד.

12. רש"י לך יז, יט. – ולהעיר שנק' גם "ישחק" (תהלים קה, ט. ועוד). וראה תו"ח פרשתנו (ה, א. שם ד). ובכ"מ.

13. וירא כא, ו. – ובתו"ח (פרשתנו שם, א; ויצא כה, א) ובכ"מ, שזהו טעם קריאת שם יצחק. וראה פ"י הר"י בכור שור שם.

14. רש"י שם.

15. ראה גם זהר ר"פ אחרי: עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה וכתוב עבדו את ה' בשמחה.. הני קראי קשיין אהדדי. וראה בארוכה לקוטי לוי"צ שם (ושם גם בנוגע ליצחק). ולהעיר משל"ה פרשתנו (רפז, ב).

ב"ואלה תולדות יצחק" הוא – "ילדי ימיו וקורותיו"⁶

זוהי הדגשת הכתוב, שבסיפור עניניו של יצחק ("תולדות יצחק") נוגע לדעת ש"אברהם הוליד את יצחק", שיצחק "דומה" לאברהם.

יצחק: אהבה או יראה?

ב. בנוגע לענינו ועבודתו של יצחק מצינו דבר והיפוכו:

ידוע שמדתו של יצחק היא מדת היראה, "ופחד יצחק"⁷. שזהו ההפרש בין עבודתו של אברהם לשל יצחק: עבודת אברהם היא במדת האהבה והחסד, "אברהם אוהב"⁸, ושל יצחק – במדת היראה והפחד.

אמנם לאידך – כמה ענינים ביצחק מורים על קשר ושייכות למדת האהבה והחסד:

(א) תחלתו, (זמן) לידתו: אמרו חז"ל⁹ "בפסח נולד יצחק", וידוע¹⁰ אשר שלש הרגלים הם כנגד הג'

6. ספורנו כאן.

7. ויצא לא, מב. וראה ת"א ותיב"ע שם. ועוד.

8. ישעי' מא, ח.

9. ר"ה יא, רע"א (וראה תוס' שם). רש"י וירא יח, י. ועוד.

10. טאו"ח סתי"ז. וכ"ה בזח"ג רנז, ריש ע"ב.

2. Любовь или трепет?

В характере духовного служения Ицхака наблюдаются две противоположности.

Известно, что основное качество Ицхака – его страх перед Небесами – «трепет Ицхака»⁴. Этим он отличается от Аврагама, основа служения которого – любовь и *хесед* (доброта) – «Аврагам, возлюбивший Меня»⁵. С другой стороны, есть в Ицхаке и то, что тесно связывает его с категориями любви и доброты. А именно:

1) **Время его рождения.** Сказали наши мудрецы: «В Песах родился Ицхак»⁶. Как известно, три праздника – Песах, Шавуот и Суккот – соответствуют трем праотцам – Аврагаму, Ицхаку и Якову. Песах соответствует Аврагаму, Шавуот – Ицхаку, Суккот – Якову. Выходит, Ицхак родился в праздник, связанный с Аврагамом. Понятно, что это произошло не случайно, а потому что Ицхак «подобен» Аврагаму, который есть любовь и добро.

2) **Имя.** Имя Ицхак происходит

от слова *цхок* – «смех», как сказано: «Смех сделал мне Всевышний»⁷, то есть это имя означает веселье⁸. Веселье – эмоциональное состояние, противоположное страху и трепету, и Ицхак назван именем, выражающим радость.

3) **Служение в целом.** Об Ицхаке сказано: «И стал великим человек этот... до того, что стал чрезвычайно великим»⁹. Эти слова свидетельствуют о полноте его добра и величия¹⁰.

4) Об Аврагаме сказано: «**И умножил** потомство его (посредством того, что), и дал ему Ицхака»¹¹. Другими словами, Ицхак выражает собой умножение и распространение (качество Аврагама)¹².

7. *Берейшит*, 21:6.

8. Как объясняет Раши там.

9. *Берейшит*, 26:13.

10. Согласно Каббале, именно качеству *хесед* (качеству Аврагама) характерно стремление к увеличению, распространению и активному воздействию (потому оно и порождает благодеяние и любовь). Противоположное *хеседу* качество – *гвур* (качество Ицхака), которое является источником страха, является силой ограничения и сдерживания, не случайно от страха сжимаются.

11. *Йеѓошуа*, 24:3. Числовое значение слова *арбэ* («умножил») равно числовому значению имени Ицхак (*прим. Ребе*).

12. См. прим. 10.

4. *Берейшит*, 31:42.

5. *Йешаягу*, 41:8.

6. Талмуд, *Рош га-Шана*, 11а.

שהקב"ה "צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם" – הכוונה בזה לא רק לתואר פניו הגשמי, כ"א גם ל"קלסתר פניו" הרוחני, כלומר – מדתו ועבודתו, ובא ללמדנו כי בעבודתו של יצחק ישנה עבודת האהבה (דאברהם).

אמנם, לכאורה אין זה ביאור מספיק, כי מאחר ששמו של יצחק בפי כל ותמיד הוא ע"ש השמחה דוקא, עכצ"ל שזהו עיקר ענינו של יצחק²¹.

זאת ועוד: ידוע²² החילוק בין גילה ושמחה – דגילה מורה על רגש של שמחה שאינו באופן גלוי כ"כ [שלכן יכולה להיות ה"גילה" ביחד עם היראה ורעדה, וכמו שנאמר²³ "עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה"], משא"כ שמחה היא – שמחה גלויה²⁴. ולפ"ז מה שנקרא בשם יצחק ע"ש הרגש (הגלוי) של "צחוק", מורה (לא על הגילה הכלולה במדת

ג) כללות ענינו – ויגדל האיש גו' עד כי גדל מאד¹⁶ – תכלית החסד והגדלות.

ד) וארבה את זרעו (ע"י אשר) ואתן לו את יצחק¹⁷.

ועוד.

חיים של שמחה

ג. לכאורה הי' אפשר לבאר זה ע"פ הידוע¹⁸, דזה שהעבודות של אברהם ויצחק היו בשני קוים שונים וגם הפכיים – הכוונה בזה שעיקר עבודתו של אברהם היתה במדת החסד, אבל לא שהיתה מוגבלת רק בה אלא היתה כלולה גם ממדת הגבורה והיראה, וכמפורש אצל אברהם¹⁹ – "עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה"; וכמו כן הוא ביצחק, שעבודתו היתה כלולה גם ממדת החסד, אלא שעבודתו העיקרית היתה במדת היראה.

ועפ"ז יש לפרש²⁰ דזה שאמר הכתוב "אברהם הוליד את יצחק",

21. ולהעיר ממחז"ל (ב"ר ריש פרשתנו – פס"ג, ג) יצחק נקרא אברהם דכתיב אלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם.

22. לקו"ת נצבים מז, רע"א.

23. תהלים ב, יא. – וראה זהר שם: דאסיר ליי לב"נ כו'.

24. כמובן גם מזהר שם, ד"עבדו את ה' בשמחה" היא בסתירה ל"עבדו את ה' ביראה" (אף שאפ"ל "וגילו ברעדה").

16. פרשתנו כו, יג. וראה לקמן הערה 42.

17. יהושע כד, ג. וארו"ל יצחק בגימ' ארבה (שעה"פ להארוז"ל ר"פ בא. מ"ח מס' סדר ליל פסח פ"י מ"א).

18. תניא אגדה"ק סי"ג (ק"ט, ב). ובכ"מ.

19. וירא כב, יב.

20. ראה גם ס' הליקוטים דא"ח דהצ"צ ערך יצחק ס"ב. וש"נ.

И это не полный перечень сходств отца и сына.

3. Веселье – качество Ицхака

На основании сказанного выше¹³ можно предположить, что, хотя характеры духовного служения Аврагама и Ицхака были различны и даже противоположны по сути, служение Аврагама не ограничивалось только качеством *хесед*. Доброта была **основным** его качеством, что не мешало ему служить Б-гу также посредством качества *гвура* – страха перед Всевышним, как сказано: «Теперь Я узнал, что боишься ты Б-га»¹⁴. Таково и служение Ицхака: оно включало в себя свойство *хесед* и любовь ко Всевышнему, но основной составляющей его служения оставался страх перед Б-гом.

Таким образом, в словах «создал лицо Ицхака подобным лицу Аврагама» подразумевается не только материальный облик, но и духовные черты: в служении Ицхака при-

существовало свойство любви, присущее и служению его отца Аврагама.

Однако это объяснение недостаточно. Если само имя Ицхака связано с весельем, значит оно является основным свойством в служении Ицхака.

Известна разница между радостью и весельем. Радость – чувство, которое не обязательно проявляется внешне, и поэтому радость может сочетаться с трепетом и страхом, как сказано: «Служите Г-споду в страхе и радуйтесь в трепете»¹⁵. В отличие от этого, веселье – эмоция открытая. И поэтому имя Ицхак, связанное со смехом, соотносится именно с весельем, а не с радостью (которая может уживаться с трепетом).

Отсюда понятно, что Ицхак подобен Аврагаму не только с точки зрения взаимной сочетаемости их качеств (мы сказали, что и в служении Ицхака присутствуют качества любви и доброты), но и потому, что веселье – существенное свойство Ицхака.

13. *Тания*, Святое послание, гл. 13.

14. *Берейшит*, 22:12.

15. *Теѓилим*, 2:11.

במציאותו יש לו קירוב (ואהבה) אל אביו; משא"כ היחס של העבד לאדונו קשור (בעיקר) במדת היראה (יראת העבד מאדונו), שענינה ופעולתה הוא הביטול – שמקבל עליו את עול אדונו וכפוף ובטל אליו.

וכן הוא בעבודת השם:

ידוע שבנ"י הם "אם כבנים אם כעבדים"²⁶: "כבנים אתם לה' אלקיכם"²⁷, "עבדי הם"²⁸: ההתבוננות בקירובו של הקב"ה לישראל, "כי אתה אבינו"²⁹, מעוררת ומגלה האהבה לה'; וההתבוננות בזה שהקב"ה הוא "מלכנו" מעוררת ומגלה היראה והביטול.

והחילוק בין שתי המדות הללו (אהבת השם ויראתו) בפעולתן בנפש האדם הוא: האהבה מעוררת התקרבות האדם להקב"ה; היראה פועלת בהאדם הרגש הביטול והשפלות לפניו ית'.

היראה – הדרך לקרבת ה'

26. פיט "היום הרת עולם" בתפלת מוסף דר"ה. וראה הפטורת פרשתנו (מלאכי א, 1) בן גו' ועבד גו' אי' כבודי גו' אי' מוראי גו'.

27. פ' ראה יד, א.

28. בהר כה, מב. שם, נה.

29. ישעי' סג, טז.

היראה, "וגילו ברעדה", כ"א) על השמחה הגלוי' דוקא.

ומזה מובן, שזה שיצחק "דומה" לאברהם אינו רק מצד התכללות המדות זו בזו (שגם בעבודת יצחק כלולה מדת האהבה), אלא שהשמחה הוא ענין מיוחד ועיקרי ביצחק.

אבינו מלכנו

ד. וי"ל ביאור הענין:

מהחילוקים שבין אהבה (מדתו של אברהם) ליראה (מדתו של יצחק): ענינה של אהבה הוא קירוב האהב אל הנאהב, שאין בזה תנועה של התבטלות האהב כלפי הנאהב, אדרבה, באהבה מורגשת מציאות האהב, שהוא נעשה קרוב²⁵; משא"כ יראה ענינה – שהאדם מתבטל ומאבד תוקפו ומציאותו כלפי זה שירא ממנו.

דוגמא לדבר – החילוק בין בן ועבד:

היחס בין בן לאביו יסודו (בעיקר) ברגש האהבה שביניהם – והרי אהבת הבן אל אביו אינה מבטלת "מציאותו" של הבן, כ"א כפי שהוא

25. ראה בארוכה בזה – ספר הערכים חב"ד ח"א ערך אהבה סעיף בג. וש"נ. שם ערך אהבת ה' סעיף ד. וש"נ.

4. Разница между любовью и трепетом

Объяснить это можно так:

Одно из различий между любовью (свойством Аврагама) и трепетом (свойством Ицхака) следующее: любовь – это сближение любящего с любимым, которое не подразумевает самоотречения одного перед другим; наоборот, любящий ощущает свое «я» - «я люблю», «я хочу быть рядом». Совершенно иначе дело обстоит с трепетом. Сущность трепета – подчинение всего существа человека тому, перед кем он трепещет, т.е. полное самоотречение.

Примером может послужить разница между отношениями сына к отцу и раба к господину. Основа отношений между сыном и отцом – это чувство взаимной любви, которое не предполагает потерю сыном своего «я», но выражается в близости и любви к отцу. В отличие от этого, отношение раба к господину основано на чувстве трепета, сущность которого – в полном закреплении и подчинении господину.

Так же происходит в служении Всевышнему. Известно, что евреи для Б-га «и как сыновья, и как

рабы»¹⁶, ведь сказано: «Сыны вы Г-споду, Б-гу вашему...»¹⁷, но и сказано: «Они – Мои рабы...»¹⁸. Размышления о близости Всевышнего к еврейскому народу, о том, что Он – наш Отец, пробуждают и раскрывают любовь к Б-гу. Понимание того, что Всевышний – наш Царь, вызывает трепет и самоотречение.

Таким образом, разница между любовью и страхом в духовной жизни следующая: любовь к Б-гу приближает человека к Нему, а трепет приводит к самоотречению и смирению перед Всевышним.

5. Трепет – путь к истинной близости

Но работая над самоотречением и смирением, человек должен быть осторожен, чтобы не превратиться, упаси Б-г, в «порог, который все топчут»¹⁹. Более того, самоотречение служит подготовкой к приближению к Всевышнему. То есть самоотречение и трепет не должны привести человека к выводу, что он – пустое место, а совсем наоборот – он должен осознать, что именно самоотре-

16. Фраза из молитвы на Рош га-Шана.

17. *Дварим*, 14:1.

18. *Ваикра*, 25:42.

19. Выражение из Талмуда, *Эрувин*, 98а.

וכמו שמצינו גם בדוגמא הנ"ל (סעיף ד) דעבד ואדון, שאחז"ל³² "עבד מלך – מלך", כלומר: זוקא משום שהוא עבד, ה"ה "כלי" שבו וע"י מתגלה תוקפו של המלך; היות שכל מציאותו הוא עבד המלך, שאין לו שום מציאות ותוקף לעצמו כלל, הרי שכל תוקפו אינו אלא תוקפו של המלך המתגלה על ידו.

ונפשי כעפר לכל תהיה

ו. זהו גם אחד מהביאורים בהבקשה³³ "ונפשי כעפר לכל תהי" פתח לבי בתורתך" – דלכאורה, שני ענינים אלו הם הפכים זמ"ז: "ונפשי כעפר לכל תהי" הוא ביטול גמור, כעפר "שהכל דשין בו"³⁴; ו"פתח לבי בתורתך" הוא, אדרבה, ענין של "מציאות" (לב המרגיש ומבין), ועוד יותר – פתיחת הלב, שהיא תנועה של התפשטות והתרחבות (היפך הביטול) – ואיך יתכן לומר, שהדרך לפתוח לבו בתורת השם היא ע"י הקדמת "ונפשי כעפר לכל תהי"?

ה. והנה במדת ה"ביטול" והשפלות מצינו, שלא זו בלבד שצ"ל הזהירות שהאדם לא ייעשה עי"ז כ"אסקופה הנדרסת³⁰ ח"ו – אלא עוד זאת, שהביטול משמש ג"כ הכנה והכשרה להתקרבות להקב"ה. כלומר, אין מטרת היראה והביטול שהאדם יבוא לידי מסקנה שהוא אינו כלום ותו לא, אלא אדרבה, שמכיון שהוא בטל, ביכלתו להתקרב להקב"ה.

ואדרבה: מדת ההתקרבות להקב"ה ע"י הקדמת הביטול היא ביתר שאת מההתקרבות שמצד האהבה לבדה. כי מאחר שמדת האהבה קשורה עם הרגש מציאות עצמו (שהוא מתקרב להשם), והרי האדם הוא נברא בעל גבול, לכן, גם מדת התקרבותו להקב"ה היא בהגבלה; דוקא כשהאדם מבטל את עצמו (על ידי שמעורר בנפשו מדת היראה), הרי הוא מכשיר א"ע להיות כלי להתגלות אלקות שלמעלה ממדידה והגבלה (בלשון הכתוב³¹ "מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח", שרוממות השם וקדושתו שוכנת דוקא אצל "דכא ושפל רוח").

32. רש"י בהעלותך יב, ח. ספרי (ורש"י) דברים א, ז. ועוד (ובשבועות מז, ב: כמלך).

33. תפלת אלקי נצור (ברכות יז, א).

34. עירובין נד, א.

30. ל' הש"ס – עירובין צח, א.

31. ישעי' נז, טו.

чение ведет его к близости с Б-гом.

Через самоотречение человек приходит к более глубокой близости со Всевышним, чем та, которая достигается только свойством любви. Ведь любовь у человека связана с ощущением своего «я» («я близок к Творцу»), а человек – существо ограниченное, поэтому и близость его к Всевышнему ограничена. Когда же человек полностью отрекается от себя, пробуждая в своей душе трепет перед Всевышним, тогда он становится способен воспринять Б-жественность, которая выше измерений и ограничений, как сказано: «...Возвышенный и Превознесенный, Существующий вечно и Святой – имя Его: (в месте) высоком и священном обитаю Я, но с тем, кто сокрушен и смирен духом...»²⁰.

И в связи с упомянутым примером отношений раба и господина сказали наши мудрецы: «Раб царя – царь»²¹, что означает: именно потому что он

раб, он является проводником мощи царя. Вся сущность раба – что он раб царя, у него нет ни своей сущности, ни своей мощи, а вся его мощь – это мощь царя.

6. Та же идея в постижении Торы

В этом одно из объяснений просьбы из ежедневной молитвы: «И пусть душа моя перед каждым повергнется в прах. Раскрой мое сердце для Торы Твоей...»²².

На первый взгляд, эти два аспекта противоположны один другому. «Душа... повергнется в прах» – это полное самоотречение, прах – это то, что все топчут. В то же время в просьбе «Раскрой мое сердце для Торы Твоей» присутствует ощущение себя (чувствующее и понимающее сердце); более того, речь идет о «раскрытии сердца» – распространении и расширении, что противоположно самоограничению. Как же

20. *Йешаягу*, 57:15.

21. Комментарий Раши к *Бемидбар*, 12:8.

22. Из заключительного отрывка молитвы *Амида*.

הרחבה רוחנית

ז. ע"פ כל הנ"ל י"ל גם בנוגע ליצחק:

היראה אצל יצחק, היתה הכנה והכשרה להשמחה ופתיחת הלב בעבודת השם, הבאה ע"י הקדמת הביטול. ולכן נקרא בשם יצחק – מלשון צחוק ושמחה, המורה על התרחבות והתפשטות (עד להתפשטות שאין בה הגבלה, כידוע³⁷ ששמחה פורצת כל הגדרים) – כי ביראה וביטול של יצחק מתגלה תגבורת החיות, הרחבות האמיתית דקדושה ("פתח לבי בתורתך").

וזהו מה שמלמדנו הפסוק – "ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק", שיצחק הי' דומה לאברהם (ועד שלידתו היתה בפסח דוקא, הרגל שכנגד אברהם) – מאחר שענינה של עבודת יצחק במדת היראה היא התקרבות להקב"ה; אלא שמכיון שהיא התקרבות בלתי מוגבלת (שלמעלה ממציאות הנבראים) הרי היא באה ע"י היראה והביטול דוקא³⁸.

אלא שהיא הנותנת³⁵: בלי הקדמה זו של "ונפשי כעפר לכל תהי", כשהכשרת האדם לקליטת דברי תורה היא רק ביגיעת מוחו ושכלו ותו לא – אי אפשר לו להגיע לפתיחת לב אמיתית "בתורתך". כי התורה היא חכמתו של הקב"ה, שלמעלה באין ערוך משכלו (המוגבל) של נברא – והאדם בכח עצמו יכול להשיג רק חלק הכי מצומצם ביותר ממנה³⁶.

אמנם כשהאדם מבטל את עצמו, ועד שהוא מרגיש את עצמו כמו עפר – "ונפשי כעפר לכל תהי" – הרי דוקא עי"ז נעשה מוכשר לקבל תורתו של הקב"ה ועד – בהבנה והשגה, ויתרה מזה באופן ד"פתח לבי בתורתך" – להגיע להרחבה אמיתית דפתיחת הלב, ולקלוט "תורתך" (– של השם, כפי שהיא למעלה משכל הנברא). והיינו משום שאין בפתיחת הלב הלזו הרגש של מציאות עצמו (המונעת קליטת תורתו של הקב"ה שלמעלה לגמרי ממציאות הנבראים) – וכל ענינה היא פתיחת הלב של קדושה.

37 ד"ה שמח תשמח תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז ע' רכג ואילך).

38 ולהעיר שגם חסד דאברהם, מכיון שענינו הקירוב לה, יש בו ענין הביטול, "ואנכי עפר ואפר" (ראה תניא אגה"ק ס"ב. לקו"ת עקב יז, ג ואילך. ובכ"מ) – אלא שאינו כיצחק שעיקר ענינו יראה

35. ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 326. חכ"ו ס"ע 250 ואילך.

36. בחלקה שיש להאדם שייכות אליו (משא"כ זה ששכל הנברא בו הוא כמו חוש המישוש בנוגע לשכל).

может раскрытие сердца для Торы Всевышнего произойти через то, что «душа... повергнется в прах»?

Однако все именно так. Когда стремление и готовность человека к восприятию Торы выражаются только в работе разума, в его мышлении, невозможно добиться истинного раскрытия сердца. Тора – это мудрость Всевышнего, она несравнимо выше ограниченного человеческого разума, который сам по себе может постичь лишь очень мало.

Но когда человек в своем самоотречении ощущает себя подобным праху («пусть душа моя перед каждым повергнется в прах»), именно тогда он становится готовым воспринять мудрость Торы всеми силами разума настолько, что это называется «**раскрытием** сердца» и постижением «Торы **Твоей**» – безграничной мудрости Всевышнего. В подобном раскрытии сердца нет превозношения человеком собственного «я», препятствующего восприятию и усвоению Торы, которая выше сотворенного мира. Это раскрытие сердца для святости.

7. Цель Ицхака – духовные просторы

Подобное можно сказать в отношении Ицхака. Трепет и самоотречение Ицхака были подготовкой для веселья и раскрытия сердца в служении Всевышнему. Поэтому и было дано

Ицхаку имя, связанное со словами «смех» и «веселье», указывающими на расширение и распространение вплоть до безграничного – ведь известно, что «веселье разрушает все преграды»²³. Таким образом, через трепет и самоотречение Ицхака раскрываются значительно большие жизненные силы для распространения святости в невиданных ранее масштабах.

И об этом говорит Тора: «И вот родословная Ицхака, сына Авраама. Авраам родил Ицхака». Ицхак подобен отцу до такой степени, что родился в Песах – праздник, соотносимый с Авраамом. Истинный смысл служения Ицхака – это приближение к Всевышнему, но приближение, не ограниченное сотворенными мирами, оно происходит именно в результате трепета и самоотречения.

Духовное служение Ицхака – веселье и раскрытие сердца, связанное с распространением святости, выражается также в материальной жизни вплоть до материального тела. И именно примерам изобилия и роста в материальной жизни Ицхака посвящена большая часть нашей главы.

Всевышним был дан приказ Ицхаку: «Не спускайся в Египет... Живи в этой земле»²⁴, подобного ограниче-

23. Из маамара *Самах тесамах*, 5657 (1897) г. Пятого Любавичского Ребе.

24. *Берейшит*, 26:2-3.

"ויגדל האיש וילך הלך וגדל עד כי גדל מאד"⁴², גדלות שלמעלה ממדידה והגבלה;

אח"כ בא הסיפור אודות הבארות שחפר יצחק, שסיומו וחותרו – "ויקרא שמה רחובות גו' כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ"⁴³, רחבות דקדושה;

ואח"כ⁴⁴ – אריכות הסיפור בנוגע לברכות יצחק, שהן ברכות נעלות ביותר ש"לא מציינו ענין ברכות כאלה לא באברהם ולא ביעקב"⁴⁵, עד שאפילו ברכות משה אינן כברכות יצחק⁴⁵ – כי דוקא על ידי מדת היראה והביטול דיצחק נמשכת הרחבה, תגבורת החיות (והשפע) שלמעלה ממדידה והגבלה.

וענין זה, שעבודתו הרוחנית של יצחק היא שמחה ופתיחת הלב, המורה על תנועה של הרחבה, בא לידי ביטוי גם בחייו דנשמה בגוף, ועד לגשמיות הגוף, שמצינו ביצחק במיוחד הרחבה (גם) בגשמיות כפשוטה – ובזה מדובר ברוב הסדרה:

תחילת הסיפור (אודות יצחק עצמו) היא ציווי השם אליו "אל תרד מצרימה גו' גור בארץ הזאת גו'"³⁹ שאינו אצל אברהם ויעקב, וטעם הדבר – מפני "שאתה (דוקא) עולה תמימה"⁴⁰, דוקא יצחק נתקדש בקדושה כזו שבגללה "אין חוצה לארץ כדאי לך"⁴¹ (בהתאם להנת"ל שע"י היראה וביטול של יצחק נעשה כלי להקדושה שלמעלה מן העולם).

ועי"ז נמשך בו ריבוי ברכות השם, וכהמשך הסיפור ע"ד הברכות שזכה בהן יצחק בהיותו בגרר, עד שכנ"ל

42 כו, יג. וראה רש"י שם (מב"ר שם, ז): זבל פרדותיו כו'. וראה שם, יב ובפרש"י.

43 כו, כב. וראה רמב"ן (ועוד) שם דקאי על ביהמ"ק הג' (שאז ירחיב ה"א את גבולך גו'). ולהעיר, שלעתיד יאמרו ליצחק דוקא כי אתה אבינו (שבת פט, ב. נת' בתו"א פרשתנו בארוכה).

44 כו, א ואילך (והוא חלק גדול מהסדרה).

45 סדור עם דא"ח ש' התקיעות בסופו (רמז, ב).

וביטול. ואכ"מ.

39 כו, בג.

40 רש"י שם (מב"ר פס"ד, ג).

41 ל' רש"י.

ния не было ни у Аврагама, ни у Якова. Причина получения этого приказа в том, что Ицхак был как «беспорочная жертва всежожения»²⁵: святость его была такова, что нельзя было ему находиться за границей Земли Израиля²⁶. Это соответствует объясненному выше: трепет и самоотречение Ицхака (во время жертвоприношения) привели к тому, что он стал «сосудом» для высшей святости.

Благодаря этому качеству к нему приходит множество благословений Всевышнего, которые описаны в продолжении главы: «И стал великим человек этот... до того, что стал чрезвычайно великим», т.е. величие его выше измерений и ограничений.

25. Комментарий Раши, там. После того как Ицхак был положен на жертвенник, он освятился, подобно жертве.

26. Согласно закону, жертва всежожения не может быть вынесена за пределы двора Храма. В отношении Ицхака Земля Израиля приравнивается к святости храмового двора.

Эта идея продолжается в повествовании о колодцах, которые копал Ицхак. Там мы находим: «И нареку ему (колодцу) имя Реховот ("простор") и сказал он: Теперь Г-сподь дал нам простор, и мы размножимся на земле»²⁷, – речь идет о просторах святости, которые были расширены Ицхаком.

А в завершении главы идет подробный рассказ о благословениях Ицхака, настолько высоких, что, согласно хасидским толкованиям, подобных мы не находим ни у Аврагама, ни у Якова, ни даже у Моше. Именно трепет и самоотречение Ицхака раскрыли просторы святости до степени изобилия, которая выше всяких ограничений.

(Из беседы в субботу
главы Ахарей 5741 (1981) г.)

27. *Берейшит*, 26:22.

לזכות

הר"ר ירחמיאל מנחם מענדל בן פייגא איידל

וזוגתו רבקה פייגא בת חנה

וילדיהם:

חיה מושקא בת רבקה פייגא

אריה לייב שאול בן רבקה פייגא

יהודה מאיר בן רבקה פייגא

שלום דובער בן רבקה פייגא

שניאור זלמן בן רבקה פייגא

גולדשמיד

•

וזקניהם:

חיים משה בן רבקה

פייגא איידל בת סוניה

גולדשמיד

אברהם הלוי בן נעמי

חנה בת מרים פועה

לויץ

סוניה בת חיה

ליפסקר

•

להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה

בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות

ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב

MENDI'S
RESTAURANT

מודפס בחסות רשת מסעדות 'מענדיס'